

KS. STANISŁAW HAREZGA

REFLEKSJE NA TEMAT DUSZPASTERSTWA BIBLIJNEGO W POLSCE

Kiedy z okazji Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 papież Jan Paweł II wzywał cały Kościół do rachunku sumienia z przyjęcia nauki Soboru Watykańskiego II, postawił mu również pytanie: „W jakiej mierze Słowo Boże stało się, w pełniejszy sposób, duszą teologii i natchnieniem całego chrześcijańskiego życia, jak tego żądała konstytucja «*Dei Verbum*»?” (TMA 36)¹. Do tego pytania oficjalnie jeszcze raz wrócił Kościół na Synodzie Biskupów o Słowie Bożym w czasie od 5 do 26 października 2008 roku. W oczekiwaniu na inspirowane owoce synodalnej refleksji na temat Słowa Bożego w życiu i misji Kościoła warto spojrzeć na aktualny stan duszpasterstwa biblijnego w Polsce². Udzielenie rzetelnej odpowiedzi na tak postawiony problem wymagałoby przeprowadzenia bardzo dokładnych i zakrojonych na szeroką skalę badań w każdej diecezji, o których należałoby pomyśleć pod patronatem Sekcji Biblijnej Komisji Nauki Wiary przy Konferencji Episkopatu Polski. Zdaje sobie też sprawę z tego, że wszelka próba refleksji nad polskim duszpasterstwem, a w nim nad duszpasterstwem biblijnym, jest dziś ryzykowna, gdyż przeżywa ono niespotykany dotąd rozwój³. Opis sytuacji, jakiego pragnę

Ks. dr hab. STANISŁAW HAREZGA, prof. KUL – kierownik Katedry Proforystyki Biblijnej w INB KUL; adres do korespondencji: Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin.

¹ TMA – *Tertio millennio adveniente*. List apostolski Jana Pawła II w związku z przygotowaniem Jubileuszu Roku 2000 (10.09.1994).

² W dyskusję na ten temat w oparciu o „Lineamenta” przygotowane przez Radę Zwyczajną Sekretariatu Generalnego Synodu wpisuje się książka: S. H a r e z g a, *Słowo Boże w życiu i misji Kościoła w Polsce. Biblijno-pastoralne refleksje przed Synodem Biskupów o Słowie Bożym*, Tarnów 2007; zob. także M. C z a j k o w s k i, *Kościół bardziej biblijny*, „Więź” 61(2008), nr 2-3, s. 86-93.

³ A. P r z y b e c k i, *Duszpasterstwo w Polsce. Poszukiwanie nowych form obecności*,

dokonać, z konieczności musi więc ograniczyć się do pewnych osobistych przemyśleń i doświadczeń biblijno-pastoralnych. Koncentrując się na duszpasterstwie biblijnym, zwrócimy najpierw uwagę na najważniejsze sposoby obecności Słowa Bożego w życiu, a następnie w ewangelizacyjnej misji Kościoła w Polsce, by na końcu sformułować pewne wnioski i postulaty⁴.

I. NAJWAŻNIEJSZE SPOSOBY POSŁUGIWANIA SIĘ BIBLIĄ W KOŚCIELE

Szczególnym miejscem kontaktu wiernych z Pismem Świętym pozostaje liturgia, gdyż celebracja Słowa Bożego zawsze jest istotnym elementem wszystkich działań liturgicznych Kościoła. Wprowadzona w polskim Kościele posoborowa reforma liturgiczna szeroko otwarła przed wiernymi „skarbiec” Pisma Świętego, dając im możliwość częstszego i bliższego kontaktu ze Słowem Bożym. Należy jednak stwierdzić, że zasady odnoszące się do wzajemnej więzi Pisma Świętego z liturgią jeszcze w pełni nie przeniknęły do świadomości wiernych. Przynależne do liturgii przepowiadanie homilijne pozostawia również wiele do życzenia. W polskim przepowiadaniu Słowa Bożego zdarza się jeszcze, że bezpośrednio przeczytane fragmenty Pisma Świętego są całkowicie ignorowane albo stanowią jedynie okazję, „trampolinę” służącą za przejście do tematu świeckiego, w ogóle niezwiązanego ze Słowem Bożym i świętą Eucharystią. Świadczy to o kryzysie przepowiadania, który jest jeszcze ciągle obecny w naszym duszpasterstwie⁵.

Należy zauważyć, że dla coraz większej liczby wiernych cenną okazją kontaktu ze Słowem Bożym staje się liturgia godzin, która obficie czerpie z Księgi

---

Poznań 2001, s. 13.

⁴ Ponieważ każde duszpasterstwo winno być biblijne, mówienie o jakimś odrębnym duszpasterstwie biblijnym nie jest uzasadnione. Przez duszpasterstwo biblijne rozumiemy więc różnorodne sposoby obecności i udostępniania ludziom Słowa Bożego. W takim ujęciu również bezpośrednio użycie Biblii, nazywane często apostołatem biblijnym, mieści się w duszpasterstwie, czyli w szeroko rozumianej trosce Kościoła o zbawienie ludzi. Por. N. W. H ö s l i n g e r, *Duszpasterstwo biblijne: czym jest, czym być powinno, czym mogłoby być?*, w: *Biblia – Sobór – Życie. Sympozjum synodalne w ATK (17 marca 1992)*, red. M. Czajkowski, Warszawa 1994, s. 140-141; C. B i s s o l i, *Słowo Boże w życiu Kościoła włoskiego dziś*, w: *Sluchajcie dzisiaj Jego głosu (Ps 95, 7). Słowo Boże w życiu Kościoła. Lectio divina*, red. G. Cappelletto, Kraków 2004, s. 70, przyp. 14; K. R o m a n i u k, *Apostolat biblijny*, Kraków 2005, s. 89-90.

⁵ *Rozmowa z księdzem profesorem Józefem Kudasiewiczem: Stan postugi Słowa Bożego w Kościele polskim*, „Przegląd Homiletyczny” 5-6(2001-2002), s. 95-97.

Psalmów. Także jej hymny i modlitwy nasycone są Biblią. Tam, gdzie liturgia godzin jest praktykowana, kształtuje się przez to i pogłębia modlitwa całej parafialnej wspólnoty. Liturgia godzin musi być jednak dobrze przygotowana i powinno jej towarzyszyć modlitewne rozważanie Pisma Świętego⁶.

Poza głoszeniem homilii, co następuje w celebracji liturgicznej po proklamacji Słowa Bożego, istnieją inne duże możliwości wykorzystania Biblii w kaznodziejstwie. Chodzi przede wszystkim o różnego rodzaju rekolekcje, misje, dni skupienia, nabożeństwa paraliturgiczne, które są cenną wartością polskiego duszpasterstwa. Dają bowiem możliwość pogłębionej formacji wiernych, wprowadzają w życie Kościoła i w apostołstwo. Zasadniczo posługa ta jest ciągle w poszukiwaniu najwłaściwszej drogi swego oddziaływania. Jedną z form odnowy kaznodziejstwa staje się korzystanie z metody wspólnotowej *lectio divina*. Generalnie istnieje potrzeba badań nad poziomem i recepcją głoszonych u nas rekolekcji czy misji. Potrzebna jest też większa współpraca ośrodków i domów rekolekcyjnych.

Ważnym sposobem wykorzystania Biblii w duszpasterstwie jest prowadzona przez Kościół katechizacja, w której można korzystać z różnych metod pracy z tekstami biblijnymi⁷. Na bazie dostępnych badań źródłowych można stwierdzić, że nie wszystkie podręczniki katechetyczne uwzględniają postulaty katechizacji pozostającej w ścisłym związku z Biblią. Ogólnie rzecz biorąc wydaje się, że w nauczaniu katechetycznym nie jest wystarczająco uwzględniony aspekt biblijny⁸. Wysiłek wkładany w katechezę dzieci i młodzieży nie przekłada się na umiejętność ich samodzielnej i poprawnej lektury Pisma Świętego. Kościół polski ciągle bardziej zainteresowany jest formacją dzieci oraz młodzieży i w zbyt małym stopniu podejmuje trudne, ale konieczne dzieło katechezы dorosłych⁹. Jednym ze stałych elementów takiej katechezы winien być pełny przekaz Objawienia oraz przygotowanie jej uczestników do czytania, rozumienia i wykorzystania duchowego Pisma Świętego.

---

⁶ M. B e d n a r z, *Duszpasterstwo biblijne według dokumentu „Interpretacja Pisma Świętego w Kościele”*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 14(1995-1996), s. 162.

⁷ Zob. Z. M a r e k, *Biblia w katechetycznej posłudze Słowa*, Kraków 1998, s. 137-211; A. D ł u g o s z, B. S t y p u ł k o w s k a, *Wprowadzenie do dydaktyki biblijnej*, Kraków 2000, s. 92-115.

⁸ A. E. K l i c h, *Pismo Święte w polskiej katechezie posoborowej. Studium egzegetyczno-katechetyczne*, Kraków 2005, s. 371-378.

⁹ Zob. P. T o m a s i k, *Miejsce katechezы dorosłych w duszpasterstwie polskim*, w: *Katecheza dorosłych we wspólnocie Kościoła*, red. K. Misiaszek, Warszawa 2002, s. 199-229.

Mając na uwadze apostołat biblijny, który polega na bezpośrednim użyciu Biblii, spełniony jest zasadniczy warunek co do jego skuteczności, czyli powszechna dostępność do tekstu, zarówno od strony różnorodności przekładów, jak również wydań dostosowanych do poszczególnych grup wiekowych. Biblia trafia do odbiorców także za pośrednictwem starannie opracowanych i bogato ilustrowanych streszczeń czy wypisów. Pod tym względem dokonano się ostatnio w Polsce dużo dobrego¹⁰. Gorzej jest natomiast z realizacją nowych inicjatyw i pomysłów duszpasterskich w celu promowania i poznawania zbawczego orędzia Biblii. Wydaje się, że przyczyną tego stanu rzeczy jest brak systematycznej koordynacji inicjatyw biblijnych w ramach diecezjalnych czy ogólnokrajowych. Wielką szansą dla apostołatu biblijnego stają się dziś nowe formy duszpasterstwa specjalnego czy specjalistycznego oraz wykorzystanie środków masowego przekazu (*mass media*): prasy, radia, telewizji, Internetu. Dorobek polskich biblistów i popularyzatorów Biblii w obszarze mediów jest już bardzo znaczący¹¹.

Znamienną cechą odnowy biblijnej w Polsce staje się upowszechniający się zwyczaj czytania Pisma Świętego, zarówno indywidualnie, w rodzinach, jak też w małych grupach ruchów odnowy Kościoła, rozmaitych stowarzyszeń i organizacji kościelnych. Ponadto istnieją też niezależne, samorzutnie tworzące się kręgi biblijne. Wspólnotowe czytanie Biblii obejmuje także koła ministrantów i lektorów, instytuty świeckie, zespoły osób zaangażowanych w różne formy wolontariatu i apostołstwa świeckich. W niektórych parafiach, a nawet całych diecezjach¹², organizuje się specjalne tridua albo rekolekcje czy misje o charakterze biblijnym, by przygotować rodziny do intronizacji Pisma Świętego i jego modlitewnej, wspólnotowej lektury.

W procesie rozwijającej się lektury Biblii zarówno wspólnotowej, ale nade wszystko tej indywidualnej, Kościół w swym oficjalnym nauczaniu zaleca wiernym jej praktykę w formie *lectio divina*¹³. Liczne publikacje na temat *lectio divina*, gotowe zbiory biblijnych medytacji, kursy wprowadzające w jej

---

¹⁰ Zob. W. C h r o s t o w s k i, *Biblijstka katolicka w Polsce na progu XXI wieku*, Warszawa 2001, s. 47-56.

¹¹ Tamże, s. 84-85.

¹² Przykładem może być archidiecezja przemyska, w której inicjatywie intronizacji Biblii w rodzinach każdej parafii poświęcony był specjalny „Rok Biblii” (2000/2001). W tym celu zostały przygotowane odpowiednie pomoce duszpasterskie: S. H a r ę z g a, *Czytanie Pisma Świętego w rodzinie*, Przemyśl 2000; t e n ż e, *Triduum parafialne z intronizacją Biblii w rodzinach*, Przemyśl 2000.

¹³ Zob. F. K o e n i g, *Odnowa praktyki „lectio divina” po Soborze Watykańskim II*, Opole 2003, s. 161-227.

praktykę, różnego rodzaju rekolekcje i spotkania formacyjne prowadzone tą metodą świadczą, że w Kościele polskim staje się ona coraz bardziej powszechna. Dzięki niej coraz większe rzesze wiernych mogą karmić się Bożym pokarmem, pogłębiając i ożywiając swoją modlitwę oraz chrześcijańskie życie. Choć pod tym względem sytuacja zmienia się na plus, generalnie wierni świeccy w polskim Kościele, poza samą zachętą, otrzymują znikomą pomoc w czytaniu Biblii jako Słowa Bożego. Wprawdzie w niektórych diecezjach pojawiły się pierwsze szkoły Słowa Bożego¹⁴, ale nadszedł czas, by każda parafia mogła poszczycić się własną formą wspólnotowej *lectio divina*. Stanowiłaby ona okazję do inicjacji biblijnej, tak jak istnieje konieczność inicjacji do Eucharystii. Taka inicjacja jest niezbędna, by katolik brał do ręki Pismo Święte, jak przyjmuje Ciało Pańskie. To wymagałoby od duszpasterzy długiej i żmudnej pracy, by wdrożyć i przygotować wiernych do codziennej czy cotygodniowej lektury Biblii¹⁵. Światła formacja biblijna prowadzona cierpliwie i systematycznie poprzez parafialną *lectio divina*, wobec rosnącego analfabetyzmu religijnego, stanowi szansę powrotu do tego, co istotne w przesłaniu chrześcijańskim, a więc do autentycznej „duchowości słuchania” (por. NMI 39)¹⁶, a przez to do jak najgłębszego doświadczenia Boga i prawdziwej pedagogii świętości.

II. BIBLIA W EWANGELIZACYJNEJ MISJI KOŚCIOŁA

Korzystanie z różnych sposobów obecności Biblii w życiu Kościoła winno prowadzić do ewangelizacji skierowanej zarówno do wewnątrz, jak i na zewnątrz wspólnoty Kościoła. Na taki cel duszpasterskiej pracy Kościoła wskazał Jan Paweł II, podsumowując dziedzictwo Wielkiego Jubileuszu i wytyczając kierunek dalszej drogi: „Mamy karmić się Słowem, aby być «sługami Słowa» w dziele ewangelizacji. Jest to z pewnością jedno z najważniejszych zadań stojących przed Kościołem na progu nowego tysiąclecia” (NMI 40). Z całą mocą przypomniał je na nowo Synod Biskupów o Słowie Bożym.

---

¹⁴ Tamże, s. 250-255.

¹⁵ Na temat prowadzenia wspólnotowej „*lectio divina*” w parafii zob.: R. K e m p i a k, „*Lectio divina*” we wspólnotcie parafialnej, „Pastores” 2008, nr 2(39), s. 25-34.

¹⁶ NMI – *Novo millennio ineunte*. List apostolski Jana Pawła II na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 (6.01.2001).

W tej perspektywie warto zapytać: na ile to zadanie wypełnia dziś Kościół w Polsce?¹⁷

Ewangelizacyjna misja Kościoła przede wszystkim zależy od wysiłku aktualizacji orędzia biblijnego. Samo bowiem wykorzystanie Biblii nie czyni z niej automatycznie pokarmu. Pismo Święte należy tak podać, aby Słowo Boże przemówiło do człowieka uwikłanego w problemy jego egzystencji i pociągnęło go ku Bogu¹⁸. Okazuje się jednak, że w polskim Kościele nie brak takich duszpasterzy, którzy odnowę biblijną sprowadzają jedynie do tego, by w ramach liturgii odczytywać większe fragmenty Pisma Świętego niż dawniej. Wielu z nich próbuje pastoralnie wykorzystać Biblię, ale czyni to w sposób nieumiejętny, nie uwzględniając reguł metodologii i zasad katolickiej hermeneutyki. Umiejętność aktualizacji pilnie potrzebna jest wiernym, którzy indywidualnie czy wspólnotowo czytają Biblię. Z braku odpowiedniego przygotowania do lektury, muszą często poprzestać jedynie na moralizowaniu czy wykorzystywaniu spontanicznie narzucających się praktycznych wskazań co do życia, ale bez obiektywnych i uzasadnionych podstaw w tekście.

W ewangelizacyjną misję Kościoła wpisuje się dialog ekumeniczny, w którym Biblia odgrywa szczególną rolę¹⁹. Chrześcijanie, korzystając z niej, uczą się razem modlić, rozważać teksty natchnione i poszukiwać motywacji do wspólnych działań. W zależności od bogactwa i otwartości środowiska ekumenicznego w różnych stronach Polski można zaobserwować rozmaite inicjatywy oparte na wspólnym biblijnym dziedzictwie. Przede wszystkim należy zauważyć, że stałym miejscem dialogu ekumenicznego w Polsce stał się doroczny „Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan” organizowany w ostatniej dekadzie stycznia. Pod auspicjami Towarzystwa Biblijnego w Polsce rozszerza się i ożywia ekumeniczny wymiar apostołatu biblijnego w ramach idei „Ekumenicznych Dni Biblijnych”, która została podjęta w maju 1994 roku²⁰. Coraz więcej diecezji rzymskokatolickich w Polsce włącza się w tę inicjatywę. Z wielką radością należy przyjąć ukazanie się ekumenicznego tłumaczenia Nowego Testamentu i Psalmów (Warszawa 2001), które staje się widzialnym znakiem w drodze do jedności²¹. Warto

¹⁷ Zob. H a r e ż g a, *Słowo Boże w życiu i misji Kościoła w Polsce*, s. 51-69.

¹⁸ Zob. B e d n a r z, *Duszpasterstwo biblijne*, s. 153-155.

¹⁹ M. C z a j k o w s k i, *Pismo Święte w dialogu ekumenicznym*, w: „*Interpretacja Biblii w Kościele*”. *Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich*, przekł. i red. R. Rubinkiewicz, Warszawa 1999, s. 257-258.

²⁰ Tamże, s. 265-266.

²¹ Zob. M. K i e d z i k, „*Pismo Święte Nowego Testamentu i Psalmów*”. *Przekład ekume-*

też zauważyć, że w katolickiej biblistyce polskiej nie brakuje dowodów otwarcia się na współpracę z biblistami i teologami innych wyznań chrześcijańskich.

Obok dialogu ekumenicznego stale obecny jest w Kościele dialog z religiami niechrześcijańskimi, który dziś w czasach globalizacji i dialogu kultur nabiera szczególnego znaczenia. W tym dialogu wyróżnia się dialog z judaizmem, który w Polsce przybrał oficjalny charakter z chwilą powstania Komisji Episkopatu do spraw Dialogu z Judaizmem (1986 r.). Konkretnym przejawem tego dialogu stał się „Dzień Judaizmu”, po raz pierwszy obchodzony w Kościele katolickim w Polsce w dniu 17 stycznia 1998 roku. W relacjach między chrześcijanami a wyznawcami judaizmu zaistniało w Polsce bardzo wiele nowego, a wytyczone horyzonty myślowe i teologiczne obie wspólnoty religijne powinny docenić i podjąć w dalszym rozwoju²². Dla dialogu z innymi religiami istnieje specjalne gremium w Radzie Episkopatu do spraw Dialogu Religijnego. W zasadzie jedyną okazją do wprowadzania w życie zasad dialogu międzyreligijnego są spotkania naukowe i dyskusyjne na temat islamu oraz dialogu chrześcijańsko-muzułmańskiego, a zwłaszcza „Dzień Modlitw Poświęcony Islamowi”, obchodzony od 2002 roku w dniu 26 stycznia²³.

Chcąc ewangelizować różnorodne środowiska i obszary polskiej kultury, Kościół nie może zapominać o procesie inkulturacji biblijnego orędzia²⁴. Jej podstawą jest udostępnienie Pisma Świętego w ojczystym języku, by orędzie biblijne poczynając od literatury mogło stać się inspiracją w różnych dziedzinach kultury, a więc filmu, teatru, malarstwa, sztuk plastycznych, muzyki, piosenki i innych. Nie ma takiego polskiego twórcy kultury, który podejmując tematykę religijną, nie podejmowałby szeroko rozumianej problematyki biblijnej. Na przykładzie samej tylko Polski można już mówić o kulturowym „kodie” Biblii. Po prostu nasza kultura została zakotwiczona w Biblii, a jej kolumnami są Biblia grecka i łacińska. W inkulturacji Biblii nie chodzi jednak tylko o kulturę na wysokim poziomie artystycznym, ale o kulturę masową, wszystkie wymiary ludzkiej egzystencji, zdominowane dziś przez ekonomię i laicką moralność. Na tym polu inkulturacji szczególną misję ewangelizacyjną mają do wypełnienia środki społecznego komunikowania. Ich służba Słowu Bożemu polega nie tylko na przekazywaniu różnych zewnętrznych

---

niczny z języków oryginalnych – główne założenia i zmiany w brzmieniu przekładu Nowego Testamentu oraz ich podstawy, „Collectanea Theologica” 73(2003), nr 1, s. 203-213.

²² H a r ę z g a, *Słowo Boże w życiu i misji Kościoła w Polsce*, s. 57-58.

²³ Tamże, s. 58-59.

²⁴ Zob. B e d n a r z, *Duszpasterstwo biblijne*, s. 158-161.

przejawów inkulturacji Biblii w historii kultury polskiej, ale także na ukazywaniu wewnętrznego, duchowego procesu oddziaływania świętego tekstu na życie Polaków. Tak, jak to było w historii, również i dziś Objawienie Boże wchodzi w kulturę i życie narodu polskiego. Chcąc podtrzymać ten proces, Kościół w Polsce winien wykorzystać nowe możliwości, jakie mimo zagrożeń, daje mu ku temu współczesna kultura. Tylko w ten sposób powszechna treść i wartość orędzia biblijnego może zostać nie tylko dostrzeżona i doceniona, ale na nowo objawi się jego zbawcza i ewangelizująca skuteczność.

III. KOŃCOWE WNIOSKI I POSTULATY

Przedstawiony w wielkim skrócie stan duszpasterstwa biblijnego w Polsce poprzez zwrócenie uwagi na najważniejsze sposoby posługiwania się Biblią w Kościele oraz na ewangelizacyjny wymiar tej posługi pozwala na sformułowanie pewnych końcowych wniosków i postulatów na przyszłość. Nie ulega wątpliwości, że za obecną sytuacją Biblii w polskim Kościele stoi taka, a nie inna jakość i skuteczność nauczania i refleksji teologicznej na wydziałach teologicznych i w seminariach duchownych²⁵. Analizując programy nauczania i procesy kształcenia w zakresie biblistyki, należy stwierdzić, że absolwenci zasadniczo powinni być przygotowani do włączenia się w zbawczą i ewangelizacyjną misję Kościoła. Jeśli jest inaczej, wypada pytać o zakres i sposoby prezentowania poszczególnych materii biblijnych w danej jednostce oraz bardziej indywidualnie o duchową formację nauczycieli i absolwentów. Co do sylwetki świeckiego absolwenta teologii wciąż jeszcze pokutuje model faworyzujący katechetów. W Kościele zauważa się jednak coraz większe zapotrzebowanie na świeckich szafarzy Słowa Bożego i animatorów biblijnych. Wymaga to pewnego przeorientowania nauczania biblistyki, opartej wyłącznie na egzegezie historyczno-krytycznej, tak by miała większy związek z życiem Kościoła i współczesnego człowieka. To samo odnosi się do nauczania i formacji kandydatów do kapłaństwa. Co więcej, wybitnie duszpasterski cel tej formacji nakłada na seminarium duchowne obowiązek fachowego wdrożenia alumnów w różne formy animacji biblijnej duszpasterstwa oraz w apostołat biblijny.

---

²⁵ Zob. W. Chrostowski, *Biblia i biblistyka w seminarium duchownym i na uniwersytecie. Katolicka biblistyka polska wobec nowych wyzwań*, „Zeszyty Naukowe Stowarzyszenia Biblistów Polskich” 1(2004), nr 1, s. 175-195.

Nawet najlepsze seminaryjne przygotowanie do pracy w duszpasterstwie biblijnym sprawdza się dopiero po studiach w życiu kapłańskim. Okazuje się jednak, że u kapłanów, od których w polskiej rzeczywistości zasadniczo zależy stan duszpasterstwa biblijnego, nie widać większego entuzjazmu do studiowania i czytania Pisma Świętego. Pod tym względem musi zmienić się mentalność polskich kapłanów. Dziś misja kapłańska domaga się bowiem nie tylko lektury Biblii w celu zrozumienia jej orędzia, ale codziennej zażyłości ze Słowem Bożym, którą zdobywa się przez systematyczną i wytrwałą *lectio divina*. Dlatego Biblia powinna zająć stałe miejsce w permanentnej formacji kapłańskiej²⁶. Każdy duszpasterz, który nie studiuje i nie czyta Biblii, nie prowadzi medytacji biblijnej, nie tylko neguje swoje powołanie i nie rozwija się duchowo, ale ponosi odpowiedzialność za ciągle niską kulturę biblijną naszych wiernych. Istnieje pilna potrzeba księży rozmiłowanych w Słowie Bożym, przygotowanych do bycia moderatorami i animatorami duszpasterstwa biblijnego w ramach parafialnych szkół Słowa Bożego. Księżom chętnym do podjęcia tej formy posługi byłby potrzebny specjalny kurs czy nawet podyplomowe studium. Nie do wybronięcia jest dziś bowiem wizja duszpasterza, który nadaje się do wszystkiego²⁷. Niemalże oczywista jest specjalizacja biblijno-pastoralna księży po święceniach, wpisana w program formacji permanentnej. Bez kadry odpowiednio przygotowanych „sług Słowa”, którzy w nie wierzą i pierwsi nim się karmią, nie zrealizuje się w duszpasterstwie żadnego ambitniejszego programu biblijnego. Wierni potrzebują pasterzy jako przewodników, którzy sami kroczą drogą Słowa Bożego, by innych mogli uczyć jego czytania, rozumienia, modlitwy i życia nim w posłuszeństwie wiary.

W Polsce laikat ciągle jeszcze partycypuje w działalności pastoralnej Kościoła jedynie w sposób ograniczony, co odnosi się również do duszpasterstwa biblijnego. Zmianę pod tym względem wymusza zapotrzebowanie na animatorów biblijnych²⁸. Potrzeba ich formacji oraz przygotowania do animacji biblijnej wymaga zorganizowania dla nich odpowiedniego studium. Animatorzy, przygotowani w ramach diecezjalnej „szkoły biblijnej”, tworzyliby wokół

---

²⁶ Zob. S. H a r ę z g a, *Studium Pisma Świętego w formacji intelektualnej kapłana*, „Dobry Pasterz” 1997, z. 20, s. 86-99.

²⁷ P r z y b e c k i, *Duszpasterstwo w Polsce*, s. 27.

²⁸ Zob. S. H a r ę z g a, *Animator biblijny. Nowe powołanie i misja w Kościele*, w: „*Numine Tuo Domine*”. *Księga pamiątkowa dedykowana Metropoliecie Przemyskiemu Księdzu Arcybiskupowi Józefowi Michalikowi w 20. rocznicę święceń biskupich*, red. A. Szal, Przemysł 2006, s. 401-407.

siebie kręgi biblijne oraz wspierali różne inicjatywy apostolatu biblijnego. Funkcjonując w ramach stowarzyszenia, podlegałyby dalszej permanentnej formacji, prowadzonej dla całej grupy w celu koordynacji pracy, pogłębiania wiedzy biblijnej, wspólnej modlitwy i odnowy duchowej.

Większa skuteczność duszpasterstwa biblijnego w Polsce zależy od lepszej organizacji i współpracy w służbie Słowu Bożemu pasterzy, egzegetów i teologów, osób konsekrowanych i wiernych świeckich²⁹. Biblia winna być obecna we wszystkich programach realizowanych pod przewodnictwem biskupa diecezjalnego. Nie można bowiem dopuścić do tego, by obecność Biblii w duszpasterstwie kojarzyła się z jakąś chwilową modą i była traktowana jako coś wyjątkowego. Z uwagi na to, że specjalizacja w dziedzinie biblistyki jest trudna i długotrwała, biskupi winni pamiętać o promocji tej tak ważnej posługi dla Kościoła, mając na uwadze nie tylko duchownych, ale także wiernych świeckich. Bibliści zjednoczeni w „Stowarzyszeniu Biblistów Polskich”, stanowiąc ogromny potencjał naukowy, poprzez popularne publikacje, na które czeka duszpasterstwo, zobowiązani są dawać fachowe wsparcie odnowie biblijnej, tak by Biblia rzeczywiście stawała się codziennym pokarmem i Bożym źródłem dla wszystkich wiernych. Skutecznym narzędziem dla rozwoju i koordynacji duszpasterstwa biblijnego stało się erygowane przez Konferencję Episkopatu Polski „Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II” w dniu 23 września 2005 r., z którym Kościół wiąże wielkie nadzieje na odnowę biblijną.

Kiedy u początku nowego tysiąclecia przychodzi czas na bardziej wnikliwą i krytyczną ocenę realizacji tego, co Duch Święty powiedział Kościołowi przez soborową konstytucję *Dei Verbum*, należy stwierdzić, iż bardzo wiele jeszcze pozostaje do zrobienia, by w pełni zrealizować ducha soborowej odnowy biblijnej w Polsce w perspektywie nowych wyzwań współczesności. Oby Synod Biskupów poświęcony Słowu Bożemu jeszcze bardziej przekonał i zdynamizował polski Kościół do pobożnego słuchania i ufego głoszenia Ewangelii. Od tego bowiem zależeć będzie kształt i jakość dalszej odnowy biblijnej i przyszłość duszpasterstwa w Polsce.

---

²⁹ H a r e z g a, *Słowo Boże w życiu i misji Kościoła w Polsce*, s. 64-67.

BIBLIOGRAFIA

- B e d n a r z M.: Duszpasterstwo biblijne według dokumentu „Interpretacja Pisma Świętego w Kościele”, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 14(1995-1996), s. 151-168.
- C h r o s t o w s k i W.: Bibliistyka katolicka w Polsce na progu XXI wieku, Warszawa 2001.
- C z a j k o w s k i M. (red.): Biblia – Sobór – Życie. Sympozjum synodalne w ATK (17 marca 1992), Warszawa 1994.
- H a r ę z g a S.: Słowo Boże w życiu i misji Kościoła w Polsce. Biblijno-pastoralne refleksje przed Synodem Biskupów o Słowie Bożym, Tarnów 2007.
- P r z y b e c k i A.: Duszpasterstwo w Polsce. Poszukiwanie nowych form obecności, Poznań 2001.
- R u b i n k i e w i c z R. (przekł. i red.): Interpretacja Biblii w Kościele. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich, Warszawa 1999.

RIFLESSIONI SUL TEMA DELL'AZIONE PASTORALE BIBLICA
NELLA POLONIA

S o m m a r i o

L'autore dell'articolo presenta piú importanti modi della presenza della Parola di Dio nella vita della Chiesa polacca come: la celebrazione liturgica, la proclamazione della Parola, la catechesi, l'apostolato biblico, la lettura della Bibbia, la *lectio divina*. Nella seconda parte dell'articolo si cerca di dimostrare la presenza della Parola di Dio nella missione dell'evangelizzazione per l'attualizzazione dell'messaggio biblico, per il dialogo ecumenico e per l'inculturazione della Bibbia. Come conclusione l'autore vorrei offrire certi suggestioni sulla formazione biblica e sull'organizzazione del settore per l'apostolato biblico.

Riassunto da p. Stanisław Hareźga

Słowa kluczowe: Biblia w Kościele, duszpasterstwo biblijne.

Key words: Bible in the Church, biblical ministry.